

scheiden, terreinen. Daar zijn: 1e. de sociaal-oekonomische kwesties; 2e. de feitelijke beroepskeuze-adviezen; 3e. in sommige gevallen de keuringen.

En in dat licht nu de argumenten.

Ten eerste, de groep is op de meeste plaatsen te klein. Waarom? Stel er bestaan te Sneek of te Goes, te Zutphen of te Helder — alle plaatsen, die niet onder de zeer groote vallen, — afdelingen van „Patrimonium“, Chr. Werkgeversbond, enz., zijn die samen niet in staat een commissie van zeg vijf personen te vormen, waarin één persoon zit, die met de sociaal-oekonomische vooruitzichten goed op de hoogte is? Kan die commissie niet het vertrouwensorgaan zijn voor de ouders, die een beroep kiezen voor en met hun kind?

Ja, maar kleinere plaatsen dan? Goed, kan er op plaatsen met vierhonderd belijdende christenen niet zulk een commissie zijn? Waarom moet dat werk door een semi-gemeentelijke commissie worden gedaan? Kan de groep wel ooit te klein zijn, om vertrouwde adviezen in dezen te krijgen van een paar vertrouwensmannen, die met den gang van zaken op de hoogte zijn? Dan... men zal zeggen: maar zijn er mensen, die op de hoogte zijn? Ik antwoord: het betreft hier een van de belangrijkste punten van sociale zorg. „Patrimonium“ heeft vijftig jaar lang geloofd, dat voor noodzakelijke takken van arbeid ook mannen en vrouwen te vinden waren. En het is in dat geloof niet beschaamd.

Maar dan, ten tweede: de leider.

„Er zal geen bekwaam leider te vinden zijn misschien“. Het zal althans „moeilijk vallen“.

Ja, hoe stelt de opsteller van dit prae-advies zich dien leider voor?

Als per sé een medicus? Toch zeker niet? Toch zeker als een sociaal vrij goed onderlegd man, die administratieve gaven niet geheel mist, en het vertrouwen der ouders heeft. Iemand ook, die de techniek van de beroepskeuze begrijpt, en zelf zich in het gaar gaarne geeft. En nu kan m.i. iemand moeilijk aannemen, dat niet in verreweg de meeste plaatsen zoo iemand is te vinden. „Ja“, zal men zeggen, „maar de keuring“! Wacht even, dat is een apart terrein. Immers die keuring is slechts in een deel der gevallen noodig. En iemand, die bekwaam is, zóó'n keuring te leiden is er toch in lang niet alle plaatsen te vinden. Hoeveel vertrouwde psychotechnici zouden er in ons land zijn? Hoeveel voldoende onderlegde psycholoog-paedagogen? Ik vrees, dat de opsteller van dit advies het beeld van zóó iemand voor oogen gehad heeft toen hij dat leiders-bezwaar neerschreef.

En dan: de kosten.

Ja... juist dit argument doet me vragen, of de steller van het prae-advies wel voldoende in de materie, waar 't om gaat inziet.

„Allerlei gegevens“ — wel, die zijn werkelijk niet zoo duur; zeker niet wanneer het toegaat op de, door mij een vorig maal omschreven manier.

En stel eens men richt alles prachtig in.

Dan hebben we een voorbeeld.

De gemeente Amsterdam had, met haar prachtig ingericht bureau, met eigen psychotechnischen dienst, enz., ongeveer zes gulden kosten per adviesgeval.

En elk geval kost de Amsterdamsche Christelijke Commissie zeker veel minder. De psychotechnische keuring inbegrepen komt men wel berekend, nog niet hooger. Trouwens dit zijn dingen, die ieder een uit de officiële gegevens kan constateeren.

Stel nu er is een heel kleine kring. Deze heeft dan niet noodig: een eigen lokaal e.d.g.; noch allerlei onkosten aan trans etc., die in Amsterdam 't budget nog drukken. Zoo'n kring heeft zeker niet meer dan vier gulden per geval gemiddeld te boeken.

Wanneer ik dien kring stel op 30 arbeidende personen van 14—17 jaar, op 35 van 17—21, en op 120 boven 21 jaar, dan is dat toch werkelijk een kleine „Prot-Christelijke groep“. Totaal 185 „arbeidenden“ (in den meest ruimen zin!). Stel bij die 30 zijn 20 jongens en 10 meisjes, bij die 35 (over 4 jaar!) 25 jongens en 10 meisjes. Bij die volwassenen doet de onderscheiding niet ter zake. In dit voorbeeld zijn opzettelijk de verhoudingen genomen zóó, dat er vóel jonge menschen zijn. Dus in ons nadeel.

Bij ons voorbeeld heeft de adviescommissie, stel alle gevallen kwamen bij haar, in de drie laatste jaren te verwerken gehad 20 j. en 10 m. Stel van de eerste moest de helft (dat is heel veel) en van de laatste $\frac{2}{3}$ (óók veel) psychotechnisch gekeurd worden, dan kwamen (behalve eventuele reiskosten), de kosten zeker niet boven de vijf gulden per geval. Dat wil dus zeggen, dat in drie jaren honderd vijftig gulden zou zijn noodig geweest. Of vijftig gulden per jaar. Of ongeveer dertig cent per jaar per lid van de organisatie. Is dat niet te betalen? En nu heb ik allerlei verhoudingen zoo ongunstig mogelijk genomen. Over de vorige jaren zou 't minder geweest zijn.

En hiermede zijn de argumenten contra uitgeput.

Bezien we dan eens de oplossing, die het prae-advies aan de hand doet.

Men wil onderscheiden tusschen „beroepskeuze-advies“, en „nazorg“.

Geen bezwaar, ofschoon practisch dezelfde commissie voor die twee gevallen zal werkzaam zijn. We komen daarop evenwel nog terug.

Wat zal nu volgens het prae-advies de „commissie van advies“ zijn? Wel men zie, hoe die is samengesteld in Arnhem. Daar zit van alles en nog wat in.

En de leider wordt door den Raad benoemd, na ingewonnen advies van een sterk gemengde commissie!

Die leider, gemeenteburgemeester (1) moet de vertrouwensman der ouders zijn. Met hem moeten ze kunnen spreken over hun gezin; ze moeten hem hun zorgen voor het geestelijk heil hunner kinderen kunnen vertellen; onverschillig van welke richting de man is; onverschillig, hoe hij tegenover de christelijke actie staat.

Gevoelt men niet de onmogelijkheid van zóó iets in de praktijk?

Ja zal men zeggen, maar de heele commissie is er.

Och men zal toch niet willen, dat een acht of

hazen — wij zien, dat de menschen van vroeger en later eeuw over den duivel geen nadere informaties meer behoeven. Of althans, dat hun denken om den Satan zich minder aftoft dan om alle andere bijbelsche en theologische gegevens.

Ze zijn er bij duizenden, die niet graag over het werk van God in hun ziel een uitspraak zouden doen; maar die wél met volkomen zekerheid weten, dat toen en toen en zoo en zoo en daar en daar de Satan zelf zich in hem gewrongen of op hen geworpen heeft. Warneck, de bekende zendingsman, herinnert eraan, dat onder vele, niet het minst animistische heidenvolkeren, God en al wat goddelijk is, als de groote verborgenheid wordt gevoeld en erkend; maar over den duivel, de demonen en over het demonische achten ze zich zóó goed ingelicht, dat ze niet eens meer erover nadenken, of hun voorstellingen voor critiek en herziening, zelfs maar voor verdieping, vatbaar zouden zijn. Men zou zoo zeggen, dat vele Europeanen, ook christelijke, op dit heidendom niet veel voor hebben. Leg hun een vergelijking voor, waarin God, mensch en duivel 3 termen zijn, ze zullen u zeggen, dat de vergelijking twee onbekenden heeft: God, en de mensch. Maar de duivel is hun vrijwel de bekende. Dat de duivel alleen kan verklaard worden (voorzover hier het spreken van „verklaren“ geen dwaasheid is) als God „verklaard“ is, het komt in hen niet op.

Menschen van dit slag weten nooit, of in hun leven of dat van anderen iets van den Geest is. Tranen van berouw, strijd tegen de zonde, wee hem, die ze lichtvaardig aan den Geest durft danken, want: „het kon wel inbeelding zijn“, het kon wel „vrucht van opvoeding“, of werking van zenuwen zijn. Maar dat ze met den duivel rechtstreeks te doen gekregen hebben, dat staat vast. Verzekert iemand, dat hij God heeft gezien, dan staan vele conventiële klaar met het ontnuchterende vonnis, dat het eerst maar eens moet „overzomeren of overwinteren“. Maar als een ander verhaalt, dat hij den duivel heeft op bezoek gehad, dan gaan alle monden open en zuchten: och, nee maar! Of, hooren ze — we gripen maar een van de duizende voorbeelden — van de Spaekenburgers, die volgens mededeeling van een briefschrijver *) in een der tijden van geestelijke opwekking „geweligen strijd en worsteling hadden“, zóó, dat zij „van helsche benauwdheden zich de kleeren van het lijf scheurden, de steenen uit den grond traptten en niet dan

tien man (zoo groot zal die Arnhemse commissie toch wel haast zijn!) een heelen avond bij elkaar zit, omdat er ook wel eens jongens of meisjes kunnen worden aangegeven, door ouders, die elk hun vertegenwoordiger er gaarne zien. Wie heeft daarvoor tijd? Dat verloopt toch.

En zou men dan vertrouwelijk spreken bij al die heeren (en dames)?

Het beste middel om de christelijke ouders ver te houden van het beroepskeuze-advies, lijkt me een dergelijke regeling.

„Invloed op den gang van zaken“ kan de christelijke organisatie oefenen.

Ja... een paar stemmen bij de voordracht (?) voor den gemeente-ambtenaar. En verder... wat redeneeren.

En dit zijn nog niet al mijn bezwaren.

Doch daarover een volgend maal.

J. W.

„Mijn pedagogiek is een dochter der liefde“.

Dat is een woord van Don Bosco, den merkwaardigen Roomschen pedagoo, over wien Fr. S. Rombouts in „Ons Eigen Blad“ interessante artikelen schrijft. Een paar dingen wil ik even naar voren brengen uit het laatste artikel, omdat ik meen, dat Gereformeerde opvoeders er nog wel wat van kunnen leeren.

Het terrein van zijn arbeid is vooral geweest de Italiaansche stad Turijn. Bewogen door de lichamelijke en zedelijke verlatenheid, waarin hij de jeugd van zijn tijd vond, heeft Don Bosco z'n leven gegeven, om in zijn werk- en gebedshuizen een onderkomen te bezorgen aan de verlaten volkskinderen. De jeugd van den werkmansstand ontrukken aan de vijanden van haar geluk: de armoede, de misdaad, de onwetendheid, de geest van onafhankelijkheid, het gebrek aan ambachtskennis en haar bezorgen in charitatieve instellingen het dagelijksch brood, dat het lichaam versterkt, het onderwijs, dat het verstand verlicht, de godsdienst, die de harten marst maakt, de tucht, die den wil versterkt, het onderricht in allerlei ambachten, dat wapent voor 't leven en daarbij de gezinsatmosfeer, die de zielen tot ontplooiing brengt — dat is een zeer groot deel van het levenswerk van Don Bosco geweest. Tot zijn dood toe in 1888, op 74-jarige leeftijd, heeft hij, in weerwil van allerlei moeilijkheden, die hem in den weg werden gelegd, aan zijn stichtingen gearbeid en daar heerlijke resultaten bereikt.

Maar hij deed meer. Zijn oog was gevestigd op de Zending onder de Heidenen; hij bouwde kerken; hij schreef het eerste katholieke vlugschrift, den eerste katholieken almanak, den eerste katholieken zakroman; hij was de stichter van de eerste vacantie-kolonies.

Voor ons is het op dit oogenblik van 't grootste belang te letten op den geest van zijn opvoedkundig stelsel. Als basis daarvoor wordt aangegeven een ononderbroken toezicht. Men moet het kind het zondigen onmogelijk maken door het gestaat in het oog te houden en met zijn opletende waakzaamheid te omhullen. Iedere misdaad moet hij zich bevinden te midden van zijn kinderen. Is welke kwaliteit? Als instructeur? Als spion? Neen, maar als een vader, die zijn kinderen nooit alleen laat, zoolang ze nog niet getraind zijn in vrijheid.

Menigeen zal zich afvragen, of die overdreven waakzaamheid geen schijnheiligen kweekt, die de kat in het donker knijpen? Neen, het stelsel waarborgt alleen de discipline, voor zoover die in een onderwijsinstituut niet gemist kan worden, maar onderdrukt overigens het jonge leven op geen enkele wijze. Het toezicht geschiedt wel

met 3 à 4 man eenigszins te temmen waren“, dan ligt het hun profanatie, zelfs maar de vraag te stellen, of hier misschien de „opvoeding“ of de zenuwachtigheid of de massasuggestie ter verklaring kan worden overwogen.

Voor deze menschen is de Satan al te dikwijls het asiel der onwetendheid; wat ze tegenkomen en op hun weg onverklaarbaar achten, dat wordt linea recta op rekening van den duivel gezet. Maar dat ze in een asiel gevlucht zijn, weten ze niet en willen ze ook niet weten. Het zij de menschen, die wel niet doen aan bijbelcritiek, maar die het boek Job vast en zeker anders zouden geschreven hebben, als hun de taak opgedragen was, aan den proloog van het boek Job (het voorspel in den hemel) een passend slot toe te voegen naar eigen inzicht. Wie heeft ooit wonderlijker boek gezien dan de Jobiade? Dat begint toch zoo fors en dat prikkelt toch zoo aanstonds de verbeelding: God op den troon, de engelen rondom hem en de Satan, die inkomt en het woord vrijmoedig neemt. We zijn hier wel zooveel duizend voet boven den begane grond, maar velen onder het volk voelen zich hier alerm minst beklemd. En daarom zouden ze een vervolg op deze inleiding wel hebben durven schrijven; want zoo aristocratisch als het is, met Timmermans te schrijven over het leven van Jezus in Palestina, Silezië en elders, zoo democratisch is de verlichting van de verhalen van Satan in Vlaanderen en in Silezië en in het hofje tegenover mijn deur of op den hoogen Rijndijk. Maar als ze aan het schrijven gingen, ze zouden het anders hebben gedaan dan de bijbel. Die laat wél den Satan zien in de inleiding, daar hoog in den hemel, maar zoodra de heilige schrijver het toneel heeft verplaatst naar de aarde, naar den begane grond van Jobs heel gewone leven en zijn nog gewone vrienden, hoort ge van den Satan geen woord meer: het zijn heel gewone menselijke dingen, die Jobs kinderen en zijn rijkdom hem ontnemen en het zijn heel gewone dispuuten, die in zijn aanwezigheid worden gehouden; en zelfs als Elihu van de droomen spreekt, en van wat ge zoo 's nachts al ondervinden kunt, zelfs dan komt de duivel niet eens op een hoekje gluren; ja, als er nog iets wonderlijks gebeurt, zoo om te huiveren, dan is het een onweder, waaruit God spreekt. Maar wie heeft Satan zien verschijnen? Niemand. En wie onder het volk gegaan is, zooda is iedere predikant, en wie — ik spreek in vollen ernst en niet

nauwgezet kweekeling op kleinige geen klein ontnemt, groeien m en den gr waardoor worden. kind vol v opvoeder. belangstell en paase niet alleen te breken respect-eis vaak voor liefde gevoeding. 't Spreek de godsdie neemt. De vormen bli Een bez belangstell Turijn. Hij recreatie, sleepte, hij jende wer ken door d in de kape tische Bro „Heilige Ta schap tusa van den de „Ik heb ju geheim van „Heel julli Christelijk Hij had pedagogiek Or.

Het „psyc

In het we op „d het leven stellingen gemeen-v literatuur maliteiten Er is e Het vo schoon n en tot ho tot een a leer em de omsta van wat h kan het een optir vensbesch leven-filos

eigen erva duivel op binnenplaa vast van c hadden m den prolo len dan d hun verbe van Luthet heldin, die jaagd heef Wie wil, kinderen G maningen, het dom-b Ik doe v Want ik geslacht; e waan van Men sta hensch. Misschie de lucht, ze de vraag, zouden hê Ik antwe beeld kieze lijke boeke Hooglied, aan Salom niet dien gl ven, maar indringer t de zegenpra zeg ik, is i in de gedac lied: Salom maar ze k zeggen; v En wat l De Midd parafrason vangen en huwelijk t het beeld v

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

Over den Satan.

(Inleiding) II.

Tegen deze frivole vereenzelviging nu van God en Satan, van den Heer der heerlijkheid en den knechtelijken tuimelaar in den overmoedigen roes der zonde, handhaaft in de christelijke kerk nog steeds een zeer groot getal van belijders het vaste geloof in het bestaan van den persoonlijken, antithetisch tegen God over staanden Satan. Noch aan de schrikkelijkheid van dien naam, noch aan de scherpte van zijn uitlegging, willen zij door zachte woorden of holle fantasieën te kort doen.

Maar wie onder hen alzoo gezind zijn, die dienen te bedenken, dat de pogingen om de zwarte kleuren van den duivel wat op te klaren, en de diepe groeven in zijn geaalt op zijn flatterend beeld te retoucheeren, werkelijk niet alleen van den laatste tijd zijn.

Niet altijd heeft in de christelijke kerk de gedachte het woord bij-gehouden. Eigenlijk nooit. Want heel de kerk- en dogmengeschiedenis is er om te bewijzen, dat in de kerk de gedachten verder reiken dan het woord. En wel is dit verschijnsel algemeen; maar een (trouwens schraffen) troostgrond mag de kerk daaraan niet ontleenen, omdat haar woorden, voorzover ze niet door haar zelf gevormd zijn, haar van God door openbaring gegeven zijn. En die hooge gave van de openbaring, en van de openbaringswoorden, ook van den openbaarden naam van „Satan“, had de kerk moeten verhinderen, den naam „Satan“ te gaan beschouwen als een der begrippen, waarmee men zoo gauw klaar kon komen. De eerbied voor de openbaring had de kerk moeten weerhouden van de nu zoo vaak geconstateerde zonde van gewenning aan den toch zoo vreeselijken naam: „Satan“.

Satan — dat is toch een klank, die ons verlegen moet maken tot schamens toe. Is de zonde niet de groote dwaasheid; is zij niet het meest on-logische, dat bestaat? En de geest, die de zonde in de wereld ingedragen heeft en ze in zichzelf heeft uitgebreid en straks tot vermetele daad gebracht, moest hij ons niet een samenknopsel van raadselen zijn?

Maar in de praktijk zien wij heel iets anders.

Wij zien — en het verschijnsel is reeds zóó gewoon, dat wij haast niet meer in staat zijn, ons erover te ver-